

هزارستان علی حاتمی کدام رئیس‌الوزرای قجری بود؟

۱۳ اسفند ۱۳۹۳ ساعت ۱۶:۵۸

عبدالحسین میرزا فرمانفرما رئیس‌الوزرای ایران، نوه عباس میرزا نایب‌السلطنه و داماد مظفرالدین شاه امروز استعفای خود را از رئیس‌الوزرایی به علت مداخلات غیراصولی دولت روسیه در خاک ایران تقدیم احمدشاه کرد.

عبدالحسین میرزا فرمانفرما (سالارلشکر - نصرت الدوله) فرزند فیروز میرزا نصرت الدوله در سال ۱۲۷۰ ق برابر با ۱۲۳۱ ش در تهران متولد شد.

آموزش ابتدایی خود را تحت تعلیمات پدر و حاجیه خانم هما مادرش در منزل آغاز کرد. پس از تحصیلات ابتدایی به دستور ناصرالدین شاه وارد دارالفنون شد و در رشته نظام ثبت نام نمود.

در سال ۱۳۰۶ ق پس از آموختن علوم نظامی لقب سالارلشکر گرفت و به فرماندهی قشون آذربایجان منصوب شد. دو سال بعد به تهران احضار و با لقب فرمانفرما والی کرمان و بلوچستان شد.

فرمانفرما در جریان نهضت مشروطیت خود را به آزادیخواهان نزدیک کرد. پس از صدور فرمان مشروطیت در کابینه موقت وزیر افخم وزیر دادگستری شد و این سمت را در کابینه بعدی به ریاست میرزا علی اصغرخان اتابک حفظ کرد.

از مأموریت‌های جنگی فرمانفرما می‌توان به دفع تجاوز قوای عثمانی به مرزهای ایران و نیز دفع فتنه سالارالدوله در کردستان و کرمانشاه در زمان سلطنت محمدعلی شاه اشاره کرد.

فرمانفرما در دوره اول قانونگذاری به ریاست وزرایی میرزا سلطانعلی خان وزیر افخم به وزارت عدلیه منصوب شد. در دوره فترت میان دوره اول و دوم قانونگذاری وی در کابینه میرزا ابوالقاسم خان ناصرالملک همدانی عهده دار پست وزارت داخله بود و این سمت را در کابینه بعد یعنی در زمان ریاست وزرایی جوادخان سعدالدوله حفظ کرد. پس از فتح تهران و فرار محمدعلی شاه، محمدولی خان تنکابنی تشکیل کابینه داد و در این کابینه فرمانفرما عهده دار پست وزارت عدلیه بود. این کابینه در زمان احمدشاه تشکیل شد. در کابینه دوم محمدولی خان تنکابنی، فرمانفرما همچنان عهده دار پست وزارت عدلیه بود.

در دوره دوم قانونگذاری در کابینه های اول و دوم میرزا حسن خان مستوفی الممالک فرمانفرما عهده دار پست وزارت جنگ بود. در دوره سوم قانونگذاری که عبدالمجید میرزا عین الدوله، داماد مظفردین شاه تشکیل کابینه داد فرمانفرما به وزارت داخله منصوب شد.

سرانجام در زمان فترت میان دوره سوم و چهارم مجلس شورای ملی عبدالحسین میرزا فرمانفرما کابینه خود را تشکیل داد. این کابینه بیش از یک ماه و نیم دوام نداشت و در آن فرمانفرما، علاوه بر ریاست وزرای عهده دار پس وزارت داخله نیز بود. پس از سقوط کابینه فرمانفرما، سپهدار اعظم مأموریت یافت تا کابینه خود را تشکیل دهد.

در کودتای ۱۲۹۹ فرمانفرما و دو پسرش نصرت الدوله و سالارلشکر به دستور سید ضیاء الدین طباطبائی به زندان افتادند. فرمانفرما برای سیدضیاء پیشکشی قابل ملاحظه ای فرستاد و در مقابل سیدضیاء قول داد که آنها را نخواهد کشت.

بعد از حکومت صد روز سید ضیاء و در زمان ریاست وزرای قوام الدوله زندانیان کابینه سیدضیاء آزاد شدند و فرمانفرما با شمّ سیاسی خاصی که داشت توجه خود را به سردار سپه، وزیر جنگ که سابقاً رئیس قراولان منزل او بود، معطوف کرد و از آن تاریخ ظاهراً در زمره دوستان رضاخان قرار گرفت.

فرمانفرما مقادیر شایان توجهی از اراضی خود را به رضاخان بخشید و سردار سپه نیز در مقابل دو تن از فرزندان فرمانفرما را (محمدعلی میرزا و عباس میرزا) به وکالت مجلس شورای ملی رساند و نصرت الدوله فرزند دیگر وی را به وزارت رساند. عبدالحسین میرزا فرمانفرما دارای شخصیت منحصر به فردی بود. وی چه در زندگی داخلی، چه در جمع آوری مال و ثروت و چه در مشاغل راه افراط پیموده و یکی از ملاکین معتبر ایران بود. وی املاک وسیعی در آذربایجان، کرمانشاه، کردستان، فارس، کرمان، کرج و تهران داشت. وی دارای ۳۶ فرزند بود.

فرمانفرما تا سال ۱۳۱۵ زندگی محتاطانه ای داشت و با دقت به کارهای املاک خود رسیدگی می کرد تا اینکه فرزندش نصرت الدوله دستگیر و به زندان سمنان منتقل شد و بعد از چندی خیر مرگ او را به فرمانفرما دادند مرگ نصرت الدوله تأثیر بدی در روحیه فرمانفرما داشت به طوری که تحمل نکرد و سرانجام در سال ۱۳۱۸ش در ۸۸ سالگی درگذشت و وی را در صحن حضرت عبدالعظیم به خاک سپردند.

